दाशुरि त्रि० दाश हिंसने उरिन्। हिंसके। "स्वयं चित्स मन्यते दाशुरिः" ऋ० ८।४।१२। "दाशुरिर्दाश्वान्" भा०

दाशेय पुंस्त्री दाश्या धीवर्य्या अपत्यम् ढक्। धीवर्य्या अपत्ये। स्त्रियां ङीप्। सा च व्यासमातरि सत्यवत्यां शब्दर० "अभिगम्योपसंगृह्य दाशेयीमिदमब्रुवन्" भा० उ० १७३ अ०। [स्त्रियां टाप।

दाशेर पुंस्त्री दाश्या अपत्यम् क्षुद्रा०ढ्रक्। धीवर्य्या अपत्ये

दाशेरक पु० दाशेरप्रधानः देशः संज्ञायां कन्। १मालवदेशे २तदधिपे नृपे पित्रादिक्रमेण ३तद्देशवासिषु ब०व०। "दाशेरकगणैः सह" भा०भी०५०अ०।

दाशौदनिक पु० दश ओदना यत्र यज्ञे तस्य व्याख्यानो ग्रन्थः ठञ्। १दशौदनयज्ञव्याख्याने ग्रन्थे। दशौदनयज्ञस्य दक्षिणा यज्ञाख्यत्वात् ठञ्। २तदाख्ययज्ञदक्षिणायां स्त्री ङीप्।

दाश्य त्रि० दश—क दशस्य दंशकस्यादूरदेशादि सङ्काशा० चतुरर्थ्यां ण्य। दंशकादूरदेशादौ।

दाश्व त्रि० दाश—वन् बा० इडभावः। दातरि जटाध०। तत्र दाश्वस् इत्येव पाठो न्याय्यः।

दाश्वस् त्रि०दाश—दाने क्वसु "दाश्वान् साहानित्यादिना" पा०नि० १दत्तवति। दाश—हिंसने क्वसु। २हिंसितवति। दाश धातौ(दाशुषे)इत्युदाहरणम्। "पीपरो दाश्वांसम्" ऋ०४।२।८ "दाश्वांसं हविर्दत्तवन्तम्" भा० "तस्मै मुनिर्दोरदलिङ्गदर्शी दाश्वान् सुपुत्राशिषमित्युवाच" रघुः। "पुंसां पुनः पारमहंस्य आश्रमे व्यवस्थितानामनुमृग्य दाशुषे" भाग०२।४।१२

दास—दाने भ्वा०उभ०सक०सेट्। दासति ते अदासीत् अदासिष्ट। ऋदित् णिच् अददासत् त। हनने च "यो नः कदाचिदपि दासति द्रुहः" ऋ०७।१०४।७। दासति हन्ति" भा० "स्वादिगणीयोऽप्येष दाशधातौ दृश्यः।

दास त्रि० दन्स—दशने "दंसेष्टटनौ नस्य आत्" उणा० १ज्ञातात्मनि २शूद्रे ३धीवरे च पुंस्त्री स्त्रियां ङीष्। दास्यते भृतिरस्मै दासति ददात्यङ्गं स्वामिने उपचाराय वा दास अच् वा। ४भृत्ये (चाकर)। दास—दाने सम्प्रदाने घञ् ५दानपात्रे सम्प्रदाने ६शूद्राणां नामान्त प्रयोज्योपाधिभेदे "शर्म्मान्तं ब्राह्मणस्य स्यात् वर्म्मान्तं क्षत्रियस्य तु। गुप्तदासान्तकं नाम प्रशस्तं वैश्यशूद्रयोः" उद्वाह०त०। दासशब्दनिरुक्तिभेदादिकं वीरमित्रोदये दर्शितं यथा

"शिष्यान्तेवासिभृतकाधिकर्मकरेभ्यो दासानाम्भेदन्दासशब्दव्युत्पत्तिप्रदर्शनमुखेनाह कात्यायनः "स्वतन्त्रस्यात्मनोदानाद्दासत्वं दारवद्भृगुरिति"। "यथा भर्त्तुः सम्भोगार्थं स्वशरीरदानाद्दारत्वम्। तथास्वतन्त्रस्यात्मनः परार्थत्वेन दानाद्दासत्वमिति भृगुराचार्योमन्यत इत्यर्थः। "अनेनात्यन्तपारार्थ्यमासाद्य शुश्रूषका दासाः। पारार्थ्यमात्रमासाद्य शुश्रूषकास्तु कर्मकरा इति भेदोऽप्युक्त इत्यवगन्तव्यम्। अत्यन्तपारार्थ्यं तु तेषाम्भवति यैः स्वपुरुषार्थवृत्तिनिरोधेन परार्थत्वमाश्रितमिति स्मृति चन्द्रिका। दासत्वं ब्राह्मणव्यतिरिक्तेष्वेव "त्रिषु वर्णेषु विज्ञेयं दास्यं विप्रस्य न क्वचिदिति" तेनैवाभिधानात्। अनेन दासानां जातितो भेद उक्तः। विप्रेतरेष्वपि दास्यमानुलोम्येनैव भवति "वर्णानामानुलोम्येन दास्यन्न प्रतिलोमतः। राजन्यवैश्यशूद्राणान्त्यजताञ्च स्वतन्त्रतामिति" तेनैवोक्तत्वात्। स्वतन्त्रतां त्यजताम् अत्यन्तपारार्थ्यम्भजतामित्यर्थः। न प्रतिलोमत इति स्वधर्मपरित्यागिभ्योयतिभ्योऽप्यन्यत्र द्रष्टव्यम्। अतएव नारदः" "वर्णानां प्रातिलोम्येन दासत्वन्न विधीयते। स्वधर्मत्यागिनोऽन्यत्र दारवद्दासता मतेति"। "यथोत्तमवर्णं प्रति हीनवर्णा सवर्णावा भार्या भवति न पुनर्हीनवर्णं प्रत्युत्तमवर्णा तथैव दासोऽपि भवेदित्यर्थः। एतच्च प्रव्रज्यावसितो हीनवर्णस्यापि दासोभवतीत्यभिधानं क्षत्रियवैश्यप्रव्रज्यावसितविषयन्न तु ब्राह्मणप्रव्रज्यावसितविषयम् तस्य निर्वास्यत्वाभिधानेन दासत्वाभावात्। तस्य निर्वास्यत्वं दर्शितं कात्यायनेन" "प्रव्रज्यावसिता यत्र त्रयो वर्णा द्विजातयः। निर्वासं कारयेद्विप्रं दासत्वं क्षत्रविट् भृगुरिति"। "कारयेद्राजेति शेषः क्षत्रञ्च विट्च क्षत्रविट् सर्वोद्वन्द्वोविभाषैकवद्भवतीति वचनादेकवद्भावः। निर्वासनञ्च श्वपदेनाङ्कयित्वा कर्त्तव्यमित्याहतुर्दक्षनारदौ" "पारिव्रज्यं गृहीत्वा तु यः स्वधर्मे न तिष्ठति। श्वपदेनाङ्कयित्वा तु राजा शीघ्रं प्रवासयेदिति"। न चैवं सति "राज्ञ एव तु दासः स्यात् प्रव्रज्यावसितो नरः। न तस्य प्रतिमोक्षोऽस्ति न विशुद्धः कथञ्चनेति" नारदेन प्रव्रज्यावसितोराज्ञ एव दासो नान्यस्येत्यभिधानात् स्वधर्मत्यागिनोऽन्यत्रेति यत्तेनैवोक्तं तन्निर्विषयमितीति वाच्यम्। यतोऽवेष्ट्यधिकरणन्यायेन क्षत्रियमात्रवचनेनापि राजशब्देनात्र लक्षणया प्रजापालस्य ग्रहणात् प्रजापालकत्वञ्च राज्याधिकृते वैश्यादावपि